

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2021. gada 3. jūnijā
(OR. en)

9441/21

SCH-EVAL 64
DATAPROTECT 153
ENFOPOL 213
FRONT 212
MIGR 104
SIRIS 52
VISA 115
COSI 109
ASIM 36
IXIM 108
ASILE 33
COMIX 298

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2021. gada 2. jūnijs

Saņēmējs: Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretārs *Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN*

K-jas dok. Nr.: COM(2021) 277 final

Temats: KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI
"Stratēģija pilnībā funkcionējošai un noturīgai Šengenas zonai"

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2021) 277 *final*.

Pielikumā: COM(2021) 277 *final*

Briselē, 2.6.2021.
COM(2021) 277 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

"Stratēģija pilnībā funkcionējošai un noturīgai Šengenas zonai"

“Mums jāatjauno visas četras brīvības – pilnībā un pēc iespējas ātrāk. Šajā ziņā atslēga ir pilnvērtīgi funkcionējoša Šengenas brīvās pārvietošanās zona. Mēs sadarbosimies ar Parlamentu un dalībvalstīm, lai aktualizētu šo punktu mūsu politiskajā darba kārtībā, un ierosināsim jaunu stratēģiju Šengenas nākotnei.” Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena.
Runa par stāvokli Savienībā, 2020. gads.

1. IEVADS ŠENGENA — NEAIZSTĀJAMS ES SASNIEGUMS

Zona bez iekšējās robežkontroles (“Šengenas zona”) ir lielākā brīvās ceļošanas zona pasaulē. Tā nodrošina pārvietošanās brīvību vairāk nekā 420 miljoniem cilvēku, kā arī netraucētu preču un pakalpojumu plūsmu. Atceļot robežkontroli starp dalībvalstīm, Šengenas zona ir kļuvusi par daļu no mūsu Eiropas dzīvesveida. Tā simbolizē Eiropas savstarpējo savienotību un saites starp Eiropas tautām¹. Turklāt Šengenas zona veicina vienotā tirgus efektīvu darbību un līdz ar to — Savienības ekonomisko izaugsmi.

Šengenas zona ir viens no lielākajiem Eiropas integrācijas sasniegumiem, un tās lielā nozīme Eiropas Savienības būtībā ir neapstrīdama². Tomēr pēdējos gados tā vairākkārt ir tikusi pakļauta pārbaudījumiem dažādu krīžu un izaicinājumu dēļ. Iepriekš nepieredzētā 2015. gada bēgļu krīze atklāja Savienības ārējo robežu un migrācijas pārvaldības nepilnības, kā rezultātā vairākas dalībvalstis atjaunoja iekšējo robežkontroli. Iekšējās robežkontroles tika atjaunotas, arī reaģējot uz pastāvīgajiem terorisma draudiem pēc vairākiem uzbrukumiem Eiropas teritorijā. Šie notikumi ir iedragājuši uzticēšanās gaisotni, kas nepieciešama, lai saglabātu no iekšējām robežkontrolēm brīvu zonu.

Iepriekšējais gads ir licis skaidri apzināties — lai gan Šengenas pamati neapšaubāmi ir daļa no Eiropas būtības, mēs nevaram Šengenas zonu uztvert par pašsaprotamu. Covid-19 pandēmija ir iepriekš nepieredzēts izaicinājums, kas radījis lielu izaicinājumu Šengenas zonai un vēl vairākām dalībvalstīm ir bijis par iemeslu iekšējās robežkontroles atjaunošanai, kas nereti apdraud iekšējā tirgus pienācīgu darbību. Šīs kontroles ietekme jo īpaši tika izjusta kā koordinācijas trūkums, it īpaši pārrobežu reģionos. Tā kā tika atjaunota iekšējā robežkontrole, kravas automobiļiem bija ilgi jāgaida rindās, lai no vienas dalībvalsts iebrauktu citā, un tas būtiski ietekmēja piegādes ķēdes ES. Tādējādi Covid-19 pandēmija parādīja Šengenas zonas ekonomisko ietekmi un tās būtisko saikni ar iekšējo tirgu. Turklāt robežu slēgšana patiesi skar iedzīvotājus, it īpaši pierobežas reģionos, kur tā ir reāli ietekmējusi ikdienas dzīvi.

¹ Eiroparometra 474. speciālaptauja “Šengenas zona”, pieejama šeit: https://data.europa.eu/euodp/nl/data/dataset/S2218_89_3_474_ENG.

² Tas, ka Savienībai saviem pilsoņiem ir jānodrošina brīvības, drošības un tiesiskuma telpa bez iekšējām robežām, ir noteikts pamatlīgumos — Līguma par Eiropas Savienību 3. pantā un Līguma par Eiropas Savienības darbību 67. pantā.

Svarīgi fakti par Šengenas zonu

- Šengenas zona ietver 26 Eiropas valstis³, kurās dzīvo kopā aptuveni 420 miljoni iedzīvotāju⁴.
- Šengenas zonu ieskauj jūras robežas 42 673 km garumā un sauszemes robežas 7721 km garumā⁵.
- Ir gandrīz 1,7 miljoni cilvēku, kuri dzīvo vienā Šengenas valstī, bet strādā citā, un ik dienas aptuveni 3,5 miljoni cilvēku šķērso Šengenas zonas iekšējās robežas⁶.
- Katru gadu Šengenas zonas teritorijā tiek veikti aptuveni 24 miljoni darījumu braucieni⁷.
- Cilvēki, kas dzīvo Šengenas zonā, katru gadu veic aptuveni 1,25 miljardus ceļojumu Šengenas zonā⁸.
- Aptuveni 150 miljoni Šengenas zonas iedzīvotāju, t.i., 30 % ES iedzīvotāju, dzīvo pierobežas reģionos⁹.
- Pierobežas reģioni veido 40 % no ES teritorijas¹⁰.

Laika gaitā ir ieguldīts daudz pūļu, lai mazinātu iekšējās robežkontroles radīto ietekmi, un Komisija ir izdevusi divus ieteikumus¹¹, īpaši rosinot kā alternatīvu ar migrāciju un drošību saistītajām pārbaudēm palielināt policijas pārbaudes pierobežas reģionos. Nesen tika izstrādātas vēl vairākas pamatnostādnes un ieteikumi saistībā ar Covid-19 pandēmiju¹², tostarp izveidota “zaļo joslu” sistēma, lai nodrošinātu to, ka robežšķērsošanas vietas paliek atvērtas visiem kravas transportlīdzekļiem un cilvēkiem un uzņēmumiem tādējādi tiktu nodrošinātas preču un pakalpojumu piegādes. Komisija ieteica ieviest Savienības līmeņa koordinācijas sistēmu un to, ka pasākumiem jābūt samērīgiem, lai izvairītos no pieeju sadrumstalotības saistībā ar ceļošanu Savienībā un ieceļošanu tajā.

Vienpusēji un nesaskaņoti pasākumi var liegt iedzīvotājiem viņu tiesības un kavēt Eiropas atvēršanos. Komisijas veiktā analīze par ārpus Šengenas zonas esošo valstu tiešajām

³ Austrija, Beļģija, Čehija, Dānija, Francija, Igaunija, Grieķija, Islande, Itālija, Latvija, Lihtenšteina, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija, Šveice, Ungārija, Vācija un Zviedrija. Bulgārijai, Horvātijai, Kiprai un Rumānijai ir juridisks pienākums pievienoties šai zonai nākotnē; Īrija saglabā tiesības nepiedalīties, tomēr piedalās tajās Šengenas *acquis* daļās, kas saistītas ar Šengenas Informācijas sistēmu, kā arī policijas un tiesu iestāžu sadarbību.

⁴ Šengenas zona, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b556648-c5fe-427a-b9fb-8e7de617e125/language-en>.

⁵ Turpat.

⁶ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621815/EPRS_BRI\(2018\)621815_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621815/EPRS_BRI(2018)621815_EN.pdf)

⁷ Turpat.

⁸ Šengenas zona, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b556648-c5fe-427a-b9fb-8e7de617e125/language-en>.

⁹ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam “Izaugsmes un kohēzijas veicināšana ES pierobežas reģionos”, COM(2017) 534 final (2017. gada 20. septembris).

¹⁰ Turpat.

¹¹ Komisijas 2017. gada 12. maija Ieteikums (ES) 2017/820 par samērīgām policijas pārbaudēm un policijas sadarbību Šengenas zonā, OV L 122, 13.5.2017., 79. lpp., un Komisijas 2017. gada 3. oktobra Ieteikums (ES) 2017/1804 par to, kā īstenojami Šengenas Robežu kodeksa noteikumi par robežkontroles pagaidu atjaunošanu pie iekšējām robežām Šengenas zonā, OV L 259, 7.10.2017., 25. lpp.

¹² Piemēram, Vadlīnijas par robežu pārvaldības pasākumiem veselības aizsardzībai un preču un pamatpakalpojumu pieejamības nodrošināšanai, COM(2020)1753, Pamatnostādnes par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, COM(2017)571, un par ārkārtas palīdzību pārrobežu veselības aprūpē, C(2020)2153, Padomes Ieteikums (ES) 2020/1475 un tā grozījums (ES) 2021/119 par koordinētu pieeju brīvas pārvietošanās ierobežošanai sakarā ar Covid-19 pandēmiju.

ekonomiskajām izmaksām¹³ liecina, ka kavēšanās uz robežām būtiski ietekmētu pārrobežu pakalpojumu sniegšanu, transportu, tūrismu, valsts pārvaldi un pārrobežu darba ņēmēju un ceļotāju pārvietošanos. Tiešās izmaksas šajās kategorijās tiešās izmaksas tiek lēstas no 5 līdz 18 miljardiem EUR gadā. Ārpus Šengenas zonas esošo valstu vidējā termiņa netiešās izmaksas varētu būt daudz ievērojami pārsniegt šīs tiešās aplēses, jo ietekme uz ES iekšējo tirdzniecību, ieguldījumiem un mobilitāti būtu iepriekš nepieredzēta.

Šengenas zonas atjaunošana bez iekšējās robežkontroles ir ļoti svarīga Eiropas Savienībai kopumā. To atzina Eiropas Parlaments¹⁴ un Eiropadome¹⁵, aicinot atjaunot Šengenas zonas normālu darbību.

Stratēģija atspoguļo intensīvās apspriešanās, ko Komisija veica ar Eiropas Parlamentu, dalībvalstīm un citām svarīgākajām ieinteresētajām personām pēdējā gada laikā, un balstās uz secinājumiem, kas gūti divos Šengenas forumos 2020. gada novembrī un 2021. gada maijā. Tās sekmīga īstenošana būs atkarīga no lielākas politiskās apņemšanās un dialoga, lai veidotu vēl ciešāku sadarbību.

Vajadzība pēc visaptverošas stratēģijas, lai saglabātu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu

Šengenas zona ir viens no acīmredzamākajiem rezultātiem, ko radījusi aizvien ciešāka Savienība starp dalībvalstīm un to iedzīvotājiem. Tā sākās kā piecu dalībvalstu starpvaldību projekts 1985. gadā. Neraugoties uz grūtībām, Šengenas zona turpināja attīstīties un paplašināties, aptverot 26 valstis. Tā veido neatņemamu ES tiesiskā regulējuma daļu, kuram jāpieskaņojas visām jaunajām dalībvalstīm. Šengenas nākotnei ir jāiezīmē apņemšanās saglabāt un nostiprināt šo būtisko brīvību un ekonomiskās izaugsmes dzinēj spēku. Tuvākajā nākotnē Šengenas zonai jāturpina paplašināties uz tām ES dalībvalstīm, kas vēl neietilpst šajā zonā bez iekšējās robežkontroles.

Šengenas priekšrocību saglabāšanai ir nepieciešama kopīga rīcība Savienības līmenī un visu dalībvalstu pastāvīgi centieni. Lai to panāktu, jo īpaši ir nepieciešama apņemšanās un savstarpēja uzticēšanās. Pēdējo 36 gadu laikā ir pakāpeniski izstrādāts visaptverošs Šengenas tiesiskais regulējums un kopīgie darbības rīki, lai labāk aizsargātu šo zonu bez iekšējās robežkontroles. Kopumā Šengenas pamati ir stabili, un dalībvalstis lielākajā daļā gadījumu ievēro būtiskās prasības, kas ir Šengenas labas darbības pamatā — no efektīvas ārējo robežu

¹³ T. i., situācijā, kad ilgstoši tiktu saglabāta robežkontrole. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei. Atpakaļceļš uz Šengenu — Ceļvedis, 2016. gada 4. marts, COM(2016)120.

¹⁴ Sk., piemēram, Eiropas Parlamenta 2021. gada 19. janvāra Rezolūciju par stāvokli Šengenas zonā pēc Covid-19 uzliesmojuma, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0175_LV.html#def_1_1; Eiropas Parlamenta 2021. gada 20. janvāra rezolūcija par Savienības tiesību aktu piemērošanas pārraudzību 2017., 2018. un 2019. gadā, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0011_LV.html, un Ziņojums par Savienības tiesību aktu piemērošanu 2017., 2018. un 2019. gadā, 2020. gada 17. decembris, (2019/2132(INI)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0270_LV.html.

¹⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/21787/0216-euco-conclusions.pdf>, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/>, <https://www.consilium.europa.eu/media/39922/20-21-euco-final-conclusions-en.pdf>.

pārvaldības, kopīgas vīzu un atgriešanas politikas līdz policijas sadarbībai, Šengenas Informācijas sistēmai un datu aizsardzības prasībām¹⁶. Eiropa ir viens no populārākajiem ceļojumu galamērķiem pasaulē, un 2019. gadā vien tika izdoti 17 miljoni Šengenas vīzu. Tas, ka šīs sistēmas var bez grūtībām apstrādāt šādu apjomu, pierāda, ka Savienība ir izveidojusi lielisku mehānismu.

Tomēr neviena sistēma nevar ilgstoši darboties bez atjaunošanas. Šengenas tiesiskais regulējums ir nepārtraukti jāpapildina un jāstiprina, lai tiktu galā ar šodienas un rītdienas apstākļiem un problēmām. Šengenas zona balstās uz trim pīlāriem: 1) **efektīva ārējo robežu pārvaldība**; 2) **pasākumi, kas kompensē kontroles neesamību pie iekšējām robežām** (kopīga vīzu politika, atgriešanas politika, attiecīgi policijas sadarbības instrumenti un dažādas IT sistēmas un saistītās datu aizsardzības prasības); 3) **stabila pārvaldība**, tostarp efektīvs izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms un uzlabota sagatavotība. **Lai aizsargātu Šengenas zonas integritāti un turpinātu uzlabot tās darbību, ir jāveic darbības visās trīs jomās.** Turklāt, lai uzturētu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, nepieciešami efektīvi pasākumi drošības, policijas un tiesu iestāžu sadarbības jomā, kā arī migrācijas jomā. Lai gan formāli tās nav daļa no Šengenas *acquis*, arī tās ir būtiskas savstarpējas uzticēšanās veidošanai un pamatbrīvību īstenošanas aizsardzībai Savienībā.

Šajā stratēģijā tiek pārskatīts šo fundamentālo pīlāru un citu svarīgāko pasākumu jomā panāktais progress, kas uztur brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, un piedāvātas turpmākās darbības, lai zonu bez iekšējās robežkontroles padarītu pilnīgi funkcionālu un noturīgāku.

2. SAVIENĪBAS ĀRĒJO ROBEŽU MODERNA UN EFEKTĪVA PĀRVALDĪBA

Šengenas zona pēc būtības nozīmē iekšējās robežkontroles neesamību. Tomēr, tā kā ikviens, kurš šķērso ārējās robežas — pa gaisu, sauszemi vai jūru —, var brīvi ceļot uz citām dalībvalstīm un to teritorijā, Šengenas pastāvēšana paredz lielu uzticēšanos stabilai ārējo robežu pārvaldībai. Tādēļ Šengenas zonas izveidošanai bija nepieciešama visaptveroša Savienības noteikumu kopuma izveidošana, kas nodrošinātu kopīgu un ļoti efektīvu kopējās ārējās robežas pārvaldību kā visu dalībvalstu, Šengenas asociēto valstu un ES kopīgo atbildību, lai kompensētu kontroles neesamību uz iekšējām robežām.

Bija vajadzīga arī cieša sadarbība ar mūsu partnervalstīm Rietumbalkānos un Savienības plašākos kaimiņreģionos, tādējādi uzlabojot informācijas apmaiņas līmeni, un policijas un tiesu iestāžu sadarbība ar dalībvalstīm, kā arī ar tieslietu un iekšlietu aģentūrām. Mums ir jāturpina stiprināt uzticēšanos Savienības ārējo robežu pārvaldības stabilitātei.

¹⁶ Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma darbību saskaņā ar Padomes Regulas (ES) Nr. 1053/2013 22. pantu Pirmā daudzgadu izvērtēšanas programma (2015.–2019. gads), COM(2020) 779 final.

Tam nepieciešama integrēta un stratēģiska pieeja ārējo robežu pārvaldībai, sistemātiska robežu uzraudzība, modernas un savstarpēji savienotas IT sistēmas, aizvien vairāk digitalizētas procedūras un sadarbība ar trešām valstīm.

Integrēta pieeja ārējo robežu pārvaldībai

Efektīva un koordinēta ārējo robežu pārvaldība ir nepieciešama, lai nodrošinātu uzticēšanos starp dalībvalstīm un atvērtas, bet labi kontrolētas un drošas robežas. Jaunas kopīgas spējas, IT sistēmas un modernas tehnoloģijas var pilnībā izmantot tikai tad, ja kopējā pieeja ārējo robežu pārvaldībai ir stratēģiska un ja visi robežu pārvaldības, aizsardzības un migrācijas aspekti ir pilnībā integrēti un īstenoti. Savienībai un dalībvalstīm ir jāsadarbjas, lai praktiski sasniegtu pilnīgi efektīvu Eiropas integrēto robežu pārvaldību, apvienojot visas attiecīgās iesaistītās personas gan Eiropas, gan valstu līmenī. Mērķis ir nodrošināt gan stratēģisku sistēmu, gan darbības komponentus, kas nepieciešami, lai labāk savienotu mūsu politikas, tādējādi novēršot nepilnības robež aizsardzības, drošības, atgriešanas un migrācijas jomu mijiedarbībā, vienlaikus vienmēr nodrošinot pamattiesību aizsardzību¹⁷.

Šajā nolūkā Komisija drīz sāks apspriedes ar Eiropas Parlamentu un Padomi par **Daudzgaļu stratēģisko politiku Eiropas integrētajai robežu pārvaldībai**¹⁸. Šis process tiks īstenots ar tehnisku un darbības stratēģiju, ko pieņems *Frontex* valde, un dalībvalstu stratēģijām.

Ārējo robežu sistemātiska uzraudzība

Lai pilnībā sasniegtu Šengenas imperatīvus un ņemot vērā nesenos izaicinājumus un iespējas, ko radījusi jaunu tehnoloģiju attīstība, pēdējos gados Eiropas Savienība ir pieņēmusi svarīgus lēmumus, lai stiprinātu ārējās robežas ar mērķi pārvērst Savienības ārējo robežu pārvaldību par vienu no efektīvākajām sistēmām pasaulē. *Frontex* 2019. gadā paplašinātās pilnvaras un **Eiropas Robežu un krasta apsardzes pastāvīgā korpusa** izveidošana ir patiens Eiropas integrācijas piemērs ārējo robežu pārvaldības jomā. Pirmo reizi Savienībai ir pašai savs vienots dienests, kas atbalsta Eiropas kopīgo ārējo robežu pārvaldību un efektīvu ES atgriešanas politiku. Šis jaunais pastāvīgais korpus, kurā darbosies 10 000 *Frontex* un valstu amatpersonu, varēs jebkurā laikā palīdzēt dalībvalstīm, kuras saskaras ar grūtībām uz kopīgajām ārējām robežām, un efektīvāk veikt atgriešanu.

Komisija ir apņēmusies nodrošināt pilnīgu un savlaicīgu jauno *Frontex* pilnvaru īstenošanu un atzinīgi vērtē to, ka pirmās dienesta vienības ir gatavas izvietošanai, bet viss dienests tiks nokomplektēts līdz 2027. gada beigām. Komisija sadarbosies ar *Frontex*, lai turpinātu

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/1896 (2019. gada 13. novembris) par Eiropas Robežu un krasta apsardzi un ar ko atceļ Regulas (ES) Nr. 1052/2013 un (ES) 2016/1624 (OV L 295, 14.11.2019., 1. lpp.) ("Eiropas Robežu un krasta apsardzes regula").

¹⁸ Regulas (ES) 2019/1896 8. pants. Eiropas Robežu un krasta apsardzei būtu jānodrošina efektīva Eiropas integrētās robežu pārvaldības īstenošana, izmantojot daudzgaļu stratēģiskās politikas plānošanas ciklu.

uzraudzīt un kopīgi ar dalībvalstīm nodrošināt iekšēji pieņemto īstenošanas ceļvedi 2019. gada Eiropas Robežu un krasta apsardzes regulas īstenošanai.

Kopš 2017. gada¹⁹ saskaņā ar Šengenas Robežu kodeksu par visām personām neatkarīgi no to valstspiederības ir jāveic **sistemātiskas pārbaudes attiecīgajās datubāzēs, iecelžot Šengenas zonā un izceļojot no tās**, lai pārliecinātos, ka šīs personas neapdraud sabiedrisko kārtību un iekšējo drošību. Tomēr šo jauno noteikumu īstenošanas laikā ir atklātas vairākas problēmas, kas jāatrisina. Lai gan jaunajos noteikumos noteiktās situācijās ir paredzēti atbrīvojumi no sistemātiskajām pārbaudēm, nekoncekventa šo izņēmumu piemērošana var mazināt instrumenta efektivitāti. Lai īstenotu visaugstākos drošības standartus, ir svarīgi, lai dalībvalstis attiecīgajās datubāzēs sistemātiski pārbaudītu visus ceļotājus uz ārējām robežām un piemērotu atbrīvojumus vienotā veidā. Turklāt ir jāuzlabo Interpola paziņojumu un izplatītās informācijas, kas attiecas uz terorisma un smago noziegumu apkarošanu, izmantošana pārbaudēs pirmajā līnijā. Lai palīdzētu īstenot šos divus mērķus, Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm līdz 2021. gada beigām sagatavos vadlīnijas, lai nodrošinātu, ka noteikumi tiek piemēroti vienotā veidā un atbrīvojumi tiek piemēroti ierobežotos gadījumos.

Turklāt Komisija ir ierosinājusi papildu pasākumus, lai stiprinātu ārējo robežu pārvaldību, jo īpaši, 2020. gada septembrī piedāvājot priekšlikumu veikt uz ārējām robežām **personas pirmatnējo pārbaudi** trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri iecelž neatbilstīgi²⁰. Tiklīdz noteikumi tiks pieņemti, tos varēs piemērot visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri bez atļaujas šķērso ārējo robežu. Tas būs pirmais solis kopējo patvēruma un atgriešanas sistēmu izveidē un paātrinās personas statusa un attiecīgajos apstākļos piemērojamā procedūras tipa noteikšanu. Personas pārbaude pirms iecelšanas stiprinās Savienības ārējo robežu pārvaldību, pilnībā ievērojot visus pamattiesību pienākumus. Tādēļ Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi turpināt sarunas, lai ātri pieņemtu minēto regulu.

Mūsdienīgas robežu pārvaldības būtiska sastāvdaļa ir **pilnīga pamattiesību ievērošana**, tostarp bērnu tiesību ievērošana, no visu iesaistīto personu puses un uz visām robežām. Ņemot vērā *Frontex* paplašinātās pilnvaras, ar jauno regulu tiks būtiski pastiprināta arī aģentūras pamattiesību sistēma. Nesen ir iecelta **Frontex pamattiesību amatpersona**, un tās darbu uz vietas atbalstīs 40 pilnīgi neatkarīgi pamattiesību uzraudzības speciālisti. Pamattiesības būs arī Eiropas integrētās robežu pārvaldības daudzgadu stratēģiskās politikas cikla būtisks elements. Turklāt paredzams, ka *Frontex* sadarbībā ar Pamattiesību aģentūru un, pamatojoties uz tās sasniegto, sniegs **papildu vadlīnijas par robežpārbaudi un robežu uzraudzības veikšanu**, jo īpaši jūrā.

Pamatojoties uz Komisijas ierosinājumu veikt to trešo valstu valstspiederīgo personu pirmatnējo pārbaudi pie ārējās robežas, kuri iecelž neatbilstīgi, visām dalībvalstīm būs

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/458 (2017. gada 15. marts), ar ko groza Regulu (ES) 2016/399 attiecībā uz pārbaudi pastiprināšanu attiecīgajās datubāzēs pie ārējām robežām (OV L 74, 18.3.2017., 1. lpp.).

²⁰ Priekšlikums regulai, ar ko ievieš trešo valstu valstspiederīgo skrīningu pie ārējām robežām, COM(2020) 612, 2020. gada 23. septembris.

jāizveido nacionālais uzraudzības mehānisms, lai stiprinātu pamattiesību aizsardzību un nodrošinātu pārkāpumu efektīvu izmeklēšanu. Pamattiesību aģentūra sagatavos **vadlīnijas šim uzraudzības mehānismam** un pēc pieprasījuma palīdzēs dalībvalstīm izstrādāt savus nacionālos uzraudzības mehānismus.

Pasaulē tehnoloģiski visprogresīvākās robežu pārvaldības sistēmas īstenošana

Ir panākts milzīgs progress attiecībā uz Savienības informācijas sistēmām, kas nepieciešamas iekšējai drošībai, migrācijai un veselības aizsardzībai gan uz ārējām robežām, gan Šengenas zonā. Sākotnēji vienīgo informācijas sistēmu — Šengenas Informācijas sistēmu — Savienība ir pārveidojusi par kopīgu Eiropas IT arhitektūru ar jaunām un savstarpēji saistītām robežu pārvaldības, migrācijas un tiesībaizsardzības sistēmām. 2021. gads ir būtisks gads attiecībā uz šo jauno informācijas sistēmu un kopējās IT arhitektūras attīstību.

Ieceļošanas/izceļošanas sistēmas (*EES — Entry / Exit System*)²¹ testēšana sākās šā gada martā un turpināsies līdz 2021. gada beigām, lai šī ieceļošanas/izceļošanas sistēma būtu pilnīgi darboties spējīga sākot ar 2022. gada otro ceturksni. ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēma (*ETIAS — European Travel Information and Authorisation System*)²² sāks darboties 2022. gada beigās. Turklāt pārskatītās Šengenas Informācijas sistēmas (*SIS*)²³ un pārskatītās Vīzu informācijas sistēmas ieviešana ir jāpabeidz līdz attiecīgi 2021. gada un 2023. gada beigām. Jaunās IT arhitektūras pilnīga sadarbība ir jānodrošina līdz 2023. gada beigām. Sadarbība savienos visas Eiropas robežu, migrācijas, drošības un tiesiskuma sistēmas un nodrošinās to, ka visas šīs sistēmas savstarpēji “sadarbojas”, ka neviena pārbaude netiek izlaista nesavienotas informācijas dēļ un ka valsts iestāžu rīcībā ir pilnīga, ticama un precīza vajadzīgā informācija, pilnībā ievērojot datu aizsardzības prasības. Turklāt tā būtiski sekmēs *bona fide* ceļošanu.

Visu jauno un atjaunināto IT sistēmu pilnīga ieviešana, kā arī to sadarbība paredzamajā termiņā nebūt nav vienkāršs uzdevums. Dalībvalstis, Komisija un *eu-LISA* ir apņēmusies pilnas sasniegt šo mērķi. Turklāt Komisija kopā ar *eu-LISA* ir snieguši un turpinās sniegt darbības atbalstu dalībvalstīm. Progress tiek cieši uzraudzīts ar rādītāju izsekošanas sistēmu, un ir ieviesti rīki, kas nodrošina ātru reakciju uz jebkādiem iespējamiem jauniem izaicinājumiem. IT sistēmas var sākt darboties tikai tad, ja visas dalībvalstis un Šengenas asociētās valstis ir

²¹ Ieceļošanas/izceļošanas sistēma (*EES*) būs automatiska IT sistēma, kurā reģistrēs ceļotājus no trešām valstīm — gan īstermiņa vīzas turētājus, gan no vīzām atbrīvotus ceļotājus — ikreiz, kad tie šķērsos kādu ES ārējo robežu. Skatīt https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/smart-borders/ees_en.

²² *ETIAS* būs automatizēta IT sistēma, kas izveidota, lai noteiktu visus drošības, neatbilstīgas migrācijas vai augstus epidemioloģiskos riskus, ko rada no vīzas prasības atbrīvotie apmeklētāji, kuri ceļo uz Šengenas zonu, un kas vienlaikus atvieglos robežu šķērsošanu lielākajai daļai ceļotāju, kuri šādus riskus nerada. Skatīt https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/smart-borders/etias_en.

²³ Šengenas informācijas sistēma (*SIS*) ir visplašāk izmantotā un lielākā informācijas apmaiņas sistēma drošībai un robežu pārvaldībai Eiropā. Skatīt https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen-information-system_en.

gatavas vienlaicīgi. Jebkāda kavēšanās vienā valstī aizkavētu sistēmu ieviešanu visā Šengenas zonā. Turklāt, ņemot vērā sistēmu savstarpējo atkarību, kavēšanās vienas sistēmas īstenošanā varētu nelabvēlīgi ietekmēt visu IT sistēmu arhitektūras laika grafiku. Mums ir kopīga atbildība laikus īstenot šo vērienīgo projektu, lai mums būtu pilnībā funkcionējoši rīki, kas gatavi reaģēt uz jebkādam pēkšņām un pastāvīgi mainīgām situācijām.

Turklāt IT arhitektūra ir jāpabeidz pēc iespējas ātrāk, jo īpaši, pievienojot pārskatīto *Eurodac* sistēmu. Kā daļa no jaunā Migrācijas un patvēruma pakta, ko Komisija ierosināja 2020. gada septembrī, atjauninātais *Eurodac*²⁴, kas cita starpā palīdzēs izsekot neatļautu pārvietošanos, novērst neatbilstīgu migrāciju un uzlabot atgriešanu. Tādēļ Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi turpināt sarunas, lai pēc iespējas ātrāk pieņemtu šo priekšlikumu.

Ceļā uz procedūru digitalizāciju uz ārējās robežas

Tiklīdz globālā ceļošanas situācija uzlabosies, atgūstoties no Covid-19 pandēmijas, paredzams būtisks pasažieru plūsmu pieaugums. Tas dos jaunu impulsu digitalizācijas procesam, kas jau ir sācies pirms pandēmijas, un tam būs nepieciešami inovatīvi veidi, kā veicināt un paātrināt robežkontroli starptautiskajās ieeļošanas vietās. Elektroniskie dokumenti ir gan efektīvāki, gan drošāki. Līdz 2021. gada beigām Komisija ierosinās **regulu par vīzu procedūras digitalizāciju**, lai padarītu Šengenas vīzu procedūru pilnībā elektronisku. 2023. gadā pēc padziļināta novērtējuma un nepieciešamās apspriešanās Komisija plāno iesniegt **priekšlikumu regulai par ceļošanas dokumentu digitalizāciju un ceļošanas atvieglošanu**.

Sadarbība ar trešām valstīm

Savienības ārējās robežas aizsardzībai ir nepieciešama cieša sadarbība un partnerība arī ar kaimiņvalstīm un partnervalstīm. Šāda sadarbība ir ES integrētās robežu pārvaldības neatņemama sastāvdaļa. Spēcīgas, visaptverošas, savstarpēji izdevīgas un īpaši pielāgotas partnerības, kas atbilst jaunajam Migrācijas un patvēruma paktam, veicina labāk pārvaldītu migrāciju un pastiprinātu sadarbību robežu pārvaldības jomā. Kā noteikts arī Kopīgajā paziņojumā par atjaunoto partnerību ar Dienvidu kaimiņreģionu²⁵, ļoti svarīga ir spēcīga savstarpēja apņemšanās it īpaši **stiprināt trešo valstu robežu pārvaldības spējas un centienus, kas vērsti pret noziedzīgajiem tīkliem, kuri īsteno migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību**. Šī prioritāte tiks vēl vairāk pastiprināta ar plānoto ES rīcības plānu cīņai pret migrantu kontrabandu (2021.–2025. gads).

Jaunajā paktā ir noteikts, ka ES ir jālieto visi instrumenti, kas ir tās rīcībā, lai sniegtu darbības atbalstu jaunajām partnerībām, tostarp nodrošinot ES aģentūru ciešāku iesaisti. Turklāt Eiropas Savienībai ir pienākums atbalstīt un veicināt savus augstos robežaizsardzības

²⁴ Grozīts priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par “Eurodac” izveidi biometrisku datu salīdzināšanai, COM(2020)614 final.

²⁵ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atjaunota partnerība ar dienvidu kaimiņreģionu Jauna programma Vidusjūras reģionam”, 2021. gada 9. februāris, JOIN(2021) 2 final.

standartus, tai skaitā attiecībā uz pamattiesībām, arī trešajās valstīs. Arī ES aģentūrām būtu intensīvāk jāsadarbjas ar partnervalstīm. *Frontex* paplašinātās pilnvaras ļaus sniegt specifisku darbības un tehnisko atbalstu un sadarboties ar trešām valstīm. Sadarbība ar Rietumbalkāniem, tostarp izmantojot ES statusa nolīgumus ar Rietumbalkānu partneriem²⁶, ļaus *Frontex* robežsargiem sadarboties ar valstu robežsargiem partnervalsts teritorijā. Tagad *Frontex* var sniegt praktisku atbalstu arī partneru robežu pārvaldības spēju attīstīšanā un sadarboties ar partneriem, lai optimizētu brīvprātīgu atgriešanos. Turklāt Komisija atbalstīs informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un kaimiņu partnervalstīm, sagatavojot **ieteikumu dalībvalstīm par informācijas apmaiņas paraugprasībām** attiecībā uz situācijas apzināšanos, ko izmantot divpusējos un daudzpusējos līgumos ar trešām valstīm. Turklāt tā sagatavos jaunu **statusa nolīguma paraugu**, lai nodrošinātu *Frontex* pamatu veikt kopīgas darbības visās trešajās valstīs, **un darba nolīgumu paraugu**, lai saskaņotu sistēmu praktiskai sadarbībai ar šīm valstīm. Tas palīdzēs nodrošināt vienotu sadarbības veidu ar ES ārējiem partneriem.

Galvenās darbības ārējās robežas pārvaldības uzlabošanai

Komisija iesniegs:

- politikas dokumentu (2021. gada 4. ceturksnis), kuram sekos paziņojums, ar ko izveido Eiropas integrētās robežu pārvaldības daudzgadu stratēģisko politiku (2022. gads);
- priekšlikumu regulai par vīzu procedūras digitalizāciju (2021. gada 4. ceturksnis);
- priekšlikumu regulai par ceļošanas dokumentu digitalizāciju un ceļošanas atvieglošanu (2023. gads);
- ziņojumu par sistemātisku datubāžu pārbaužu ieviešanu (2021. gada 4. ceturksnis);
- vadlīnijas par sistemātiskām pārbaudēm attiecīgajās datubāzēs, personām ieceļojot Šengenas zonā un izceļojot no tās (2021. gada 4. ceturksnis);
- ES rīcības plānu cīņai pret migrantu kontrabandu (2021.–2025. gadam) (2021. gada 3. ceturksnis);
- ieteikumu dalībvalstīm par paraugprasībām attiecībā uz informācijas apmaiņu par situācijas apzināšanos, kas jāizmanto divpusējos un daudzpusējos līgumos ar trešām valstīm (2021. gada 3. ceturksnis);
- statusa nolīguma paraugu un darba procedūru paraugu sadarbībai ar trešām valstīm (2021. gada 3. ceturksnis).

Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūrai vajadzētu:

- pieņemt tehnisko un darbības stratēģiju integrētai robežu pārvaldībai;

²⁶ Statusa nolīgums ar Albāniju stājās spēkā 2019. gada 1. maijā, un *Frontex* vienības tiek izvietotas kopš 2019. gada 22. maija. Nolīgums ar Melnkalni, kas tika parakstīts 2019. gada oktobrī, stājās spēkā 2020. gada 1. jūlijā. Kopīga operācija tika uzsākta 2020. gada 15. jūlijā. Nolīgums ar Serbiju tika parakstīts 2019. gada novembrī un ratificēts Parlamenta ārkārtas sanāksmē 2021. gada 25. februārī. Gan Eiropas Parlaments, gan Padome apstiprināja nolīgumus attiecīgi 2020. gada 11. un 25. maijā. Paredzams, ka operācijas tiks uzsāktas 2021. gada 16. jūnijā. Statusa nolīgums, kas ļautu izvietot Eiropas robežsargu vienības uz Horvātijas / Bosnijas un Hercegovinas robežas, tika ierosināts pirms diviem gadiem, 2019. gada janvārī, un tas vēl jāparaksta Bosnijai un Hercegovinai. Parakstīšanu gaida arī nolīgums ar Ziemeļmaķedoniju.

- turpināt veikt nepieciešamās darbības, lai līdz 2027. gadam nokomplektētu Eiropas Robežu un krasta apsardzes pastāvīgo korpusu;
- turpināt attīstīt vadlīnijas par robežpārbažu veikšanu un robežu uzraudzību.

Dalībvalstīm vajadzētu:

- turpināt veikt nepieciešamos pasākumus, lai ievērotu tiesību aktos noteiktos termiņus attiecībā uz jaunās IT arhitektūras ieviešanu, cieši sadarbojoties ar Komisiju un *eu-LISA*.

Eiropas Parlaments un Padome tiek aicināti paātrināt sarunas, lai ātri pieņemtu:

- priekšlikumu regulai par pirmsiecuļošanas pārbaudēm;
- priekšlikumu *Eurodac* regulai.

3. PASĀKUMI ŠENGENAS ZONAS IEKŠĒJAI STIPRINĀŠANAI UN PAPILDU PASĀKUMI BRĪVĪBAS, DROŠĪBAS UN TIESISKUMA TĒLPAS UZTURĒŠANAI

Šengenas zonas pamatā ir stabils pasākumu tiesiskais regulējums, kas atbalsta operatīvo sadarbību un informācijas apmaiņu starp policijas un tiesu iestādēm krimināllietās, kā arī pasākumi vīzu un atgriešanas politikas jomā, kas ir izstrādāti, lai kompensētu iekšējās robežkontroles neesamību. Kopā tos sauc par Šengenas *acquis*, kas visi kopā uztur brīvības, drošības un tiesiskuma telpu²⁷, veicinot savstarpējo uzticēšanos starp dalībvalstīm un aizsargājot pamatbrīvību efektīvu īstenošanu Eiropas Savienībā.

Turklāt zonā bez iekšējās robežkontroles dalībvalstīm ir ļoti cieši jāsadarbojas ne vien attiecībā uz Šengenas pasākumiem, bet arī citiem papildu pasākumiem drošības, policijas un tiesu iestāžu sadarbības, kā arī migrācijas un patvēruma jomās. Turklāt Savienības Muitas kodekss veicina drošību Šengenas zonā ar tajā paredzēto drošības risku novērtējumu un kontroles režīmu uz ārējās robežas, nodrošinot brīvu preču apriti.

Drošības apdraudējumu, tostarp smagās un organizētās noziedzības un terorisma, novēršana un apkarošana

Pēdējos gados ir ieviesti daudzi konkrēti pasākumi Savienības līmenī, lai turpinātu efektīvi apkarot smago un organizēto noziedzību un terorismu, stiprinot drošību Šengenas zonā, vienlaicīgi nodrošinot un aizsargājot iespēju brīvi pārvietoties bez robežkontroles. Komisija sadarbojas ar Eiropas Parlamentu, Padomi, dalībvalstīm un citām ieinteresētajām pusēm, lai pilnībā īstenotu rīcības, kas paredzētas galvenajās stratēģiskajās iniciatīvās, kuras 2020. gada jūlijā iesniegtas kā daļa no **ES Drošības savienības stratēģijas 2020.–2025. gadam**²⁸. Minētā stratēģija koncentrējas uz prioritārajām jomām, lai turpinātu uzlabot drošību visiem, kas dzīvo Eiropā, jo īpaši, aizsargājot eiropiešus no terorisma un organizētās noziedzības. Šīs rīcības ietver:

²⁷ Līguma par Eiropas Savienības darbību 67. pants.

²⁸ Komisijas paziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju, COM(2020) 605 final (2020. gada 24. jūlijs), https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/internal-security_en.

- **ES terorisma apkarošanas programmu**²⁹, kurā norādīti dažādi riski mūsu iekšējai drošībai un ierosinātas rīcības, lai tās novērstu, jo īpaši, ņemot vērā apdraudējumu, ko rada atgriezušies ārvalstu kaujinieki-teroristi;
- **ES stratēģiju organizētās noziedzības apkarošanai**³⁰, kurā noteikti vairāki pasākumi, lai uzlabotu tiesībsardzības un tiesu iestāžu sadarbību un apkarotu organizētās noziedzības struktūras, kā arī augstas prioritātes noziegumus un jaunos noziegumus, tostarp narkotiku un ieroču kontrabandu vai noziedzību vides jomā, kā arī viltošanu;
- **ES stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai**³¹, kurā galvenā uzmanība pievērsta šādu noziegumu novēršanai, saucot pie atbildības cilvēku tirgotājus, aizsargājot upurus un nodrošinot viņiem tiesības.

Visi šajās stratēģijās iekļautie pasākumi ir svarīgs nosacījums brīvības, drošības un tiesiskuma telpai. Tie ir svarīgi drošības uzlabošanai Šengenas zonā. Efektīva īstenošana ir ļoti svarīga, lai novērstu un apkarotu drošības apdraudējumus un tādējādi stiprinātu uzticību dalībvalstu starpā. Turklāt, īstenojot un piemērojot šos pasākumus, ir svarīgi, lai dalībvalstis pilnībā ievērotu pamattiesības, tostarp bērnu tiesības un attiecīgās datu aizsardzības prasības.

ES Drošības savienības stratēģijas galveno prioritāšu efektīva īstenošana ir ļoti atkarīga arī no turpmākas ciešākas sadarbības ar Rietumbalkāniem un Savienības plašākiem kaimiņreģioniem.

Policijas un tiesu iestāžu sadarbības uzlabošana

Zonā bez iekšējās robežkontroles policijas ierēdņiem vienā dalībvalstī būtu jāspēj piekļūt tai pašai informācijai, kas ir pieejama kolēģiem citā dalībvalstī. Viņiem būtu efektīvi un pēc būtības jāsadarbojas visā Eiropā. Tādēļ svarīgs drošības pasākumu komponents savstarpēji atkarīgā teritorijā bez iekšējās robežkontroles ir **policijas sadarbība**, kuras apmērs joprojām ļoti atšķiras gan dalībvalstīs, gan starptautiskajā līmenī. Tāpēc noziedznieki un to grupas turpina netraucēti darboties dalībvalstīs, izmantojot dažādās valstu jurisdikcijas³².

Lai efektīvi apkarotu smago un organizēto noziedzību kā Savienība, mums ir jāpāriet no tiesībsardzības sadarbības, kuras pamatā galvenokārt ir ieteikuma tiesību instrumenti, uz saistošām sistemātiskām partnerattiecībām. Labāka policijas sadarbība var paplašināt iekšējās robežkontroles alternatīvas, kas pieejamas dalībvalstīm. Lai to panāktu, līdz šī gada beigām Komisija iesniegs tiesību akta priekšlikumu **ES Policijas sadarbības kodeksam**. Paredzamais kodekss nodrošinās saskaņotu ES tiesisko regulējumu, lai tiesībsardzības iestādēm būtu vienlīdzīga piekļuve informācijai, kas ir citu dalībvalstu rīcībā, kad tā nepieciešama noziedzības un terorisma apkarošanai.

²⁹ COM(2020) 795 final.

³⁰ COM (2021) 170 final.

³¹ COM (2021) 171 final.

³² Skatīt Eiropola ES smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumu (2021. gada 12. aprīlis): "Noziedzīgās darbībās pierobežas reģionos tiek izmantotas atsevišķo tiesībsardzības jurisdikciju dabiskās robežas, kas rada iespējas izvairīties no tiesībsardzības un nodrošina tuvumu vairākiem tirgiem." Saskaņā ar Eiropola datiem vairāk nekā 70 % organizētās noziedzības grupējumu darbojas vairāk nekā trīs dalībvalstīs.

Lai uzlabotu **informācijas apmaiņu**, ES Policijas sadarbības kodekss formalizēs un precizēs procedūras informācijas apmaiņai starp dalībvalstīm, jo īpaši izmeklēšanas mērķiem, tostarp “vienotā kontaktpunkta” lomu šādā apmaiņā, kā arī, pilnībā izmantojot Eiropola informācijas apmaiņas kanālu³³. Kodekss tiks papildināts ar priekšlikumu pastiprināt svarīgo datu kategoriju automatizētu apmaiņu saskaņā ar *Prūm* Padomes lēmumiem³⁴. Jaunais tiesiskais regulējums padarīs efektīvāku un ātrāku apmaiņu starp dalībvalstīm ar DNS un pirkstu nospiedumu datiem, kā arī transportlīdzekļu reģistrācijas numuriem, ļaujot valstu iestādēm uzzināt, vai dati ir pieejami citās dalībvalstīs, un ātri tiem piekļūt. Turklāt Komisija novērtē vajadzību pievienot šai datu apmaiņai jaunas datu kategorijas, piemēram, fotoattēlus, vadītāja apliecības, ziņas par sodāmību un ballistikas datus.

No **operatīvās sadarbības visā ES** viedokļa ES Policijas sadarbības kodekss būs atbilde uz nepieciešamību pēc kopīgiem standartiem, lai policijas ierēdņi varētu efektīvi sadarboties ar saviem kolēģiem kaimiņvalstīs. Balstoties uz dalībvalstu divpusējas vai daudzpusējas sadarbības paraugpraksi, policijas ierēdņiem būtu jāspēj veikt kopīgas operācijas un kopīgas patruļas pierobežas zonās. Tā kā noziedznieki un teroristi darbojas vairākās dalībvalstīs, policijas iestādēm būtu jāspēj tos uzraudzīt un arestēt, ja nepieciešams, veicot tūlītēju pakalīdzīšanos pāri valstu teritorijām. Ievērojot dalībvalstu lomu iekšējās drošības jomā un nepieciešamo elastību, lai sadarbotos reģionāli, ES Policijas sadarbības kodeksa mērķis būs precizēt un saskaņot spēka lietošanas noteikumus pārrobežu tiesībaizsardzības operācijās. Policijas operatīvās sadarbības uzlabošanai Savienībā būs nepieciešama spēcīga visu iesaistīto pušu politiskā līdzdalība.

2020. gada decembrī Komisija iesniedza priekšlikumu, lai **stiprinātu Eiropola pilnvaras**³⁵, piemēram, ļaujot aģentūrai atbalstīt valsts līmeņa izmeklēšanas pasākumus, izmantojot lielo datu analīzi. Tādēļ Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi turpināt sarunas, lai ātri pieņemtu jauno regulu.

Turklāt ir svarīgi turpināt attīstīt nesen ieviestos rīkus, kas ir pieejami tiesībaizsardzības iestādēm. Lielāka iepriekšējās pasažieru informācijas (IPI) izmantošana apvienojumā ar pasažieru datu reģistru datiem var būtiski uzlabot drošību ar relatīvi nelieliem izdevumiem un netraucējot ceļošanas plūsmas. Saskaņā ar Pasažieru datu reģistru regulu dalībvalstīs vāc pasažieru vārdus un uzvārdus no visiem lidojumiem, tostarp ES iekšējiem lidojumiem. Turpretī saskaņā ar IPI direktīvu³⁶, IPI dati tiek sistemātiski vākti tikai par lidojumiem uz Savienību no trešām valstīm. Tādēļ Komisija gatavo tiesību akta priekšlikumu, lai paplašinātu **iepriekšējās pasažieru informācijas (IPI) izmantošanu arī attiecībā uz Šengenas iekšējiem lidojumiem**. Šīs izmaiņas paplašinātu kompensējošo pasākumu klāstu, kas

³³ Eiropola “Drošas informācijas apmaiņas tīkla lietojumprogramma”.

³⁴ Padomes Lēmums 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību, un Padomes Lēmums 2008/616/TI par to, kā īstenot Lēmumu 2008/615/TI.

³⁵ COM(2019) 796 final, 9.12.2020.

³⁶ Padomes Direktīva 2004/82/EK (2004. gada 29. aprīlis) par pārvadātāju pienākumu darīt zināmus datus par pasažieriem (OV L 261, 6.8.2004., 24. lpp.).

pieejams dalībvalstīm un ļauj tiesībaizsardzības iestādēm izmantot no riska atkarīgu un uz datiem balstītu pieeju Šengenas zonā.

Papildus pastiprinātai policijas sadarbībai uzticēšanās starp dalībvalstīm ir atkarīga arī no ciešas tiesu iestāžu sadarbības. Svarīgs rīks, lai paātrinātu un atvieglotu nodošanu ES teritorijā, ir Eiropas apcietināšanas orderis (EAO) — būtisks instruments tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās. EAO funkcionēšanas uzlabošanai ir svarīgi pilnībā īstenot svarīgākās darbības, kas minētas Padomes 2020. gada decembra secinājumos par EAO³⁷, kā arī Eiropas Parlamenta 2021. gada ziņojumā par EAO³⁸. Komisija **atjauninās EAO rokasgrāmatu** un sniegs vadlīnijas profesionāļiem par to, kā rīkoties ar potenciāli ļaunprātīgiem meklēšanas un izdošanas pieprasījumiem no trešām valstīm. Tā sadarbojas ar praktizējošiem juristiem ar nesen izveidotās koordinācijas grupas starpniecību, lai uzlabotu informācijas par EAO apmaiņas ātrumu. Visbeidzot, Komisija cieši uzrauga pareizu Pamatlēmuma par EAO īstenošanu, piemērotā veidā izmantojot pārkāpumu procedūras.

Turklāt Šengenas *acquis* ietver tiesu iestāžu sadarbības jomas, kas ir vērstas uz pārrobežu kriminālvajāšanas koordinēšanu, un Savienība tagad ir izstrādājusi vairākus juridiskos instrumentus, piemēram, Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, un izveidojusi Savienības aģentūru, lai veicinātu šādu koordināciju, proti, *Eurojust*. Ir svarīgi, lai *Eurojust* turpinātu attīstīt savas spējas palīdzēt valsts iestādēm saistībā ar pārrobežu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, izmantojot modernas IT tehnoloģijas un drošus sakarus, tostarp, izmantojot *e-Codex* un izveidojot savienojumus, kas darbojas saskaņā ar principu “informācija ir/nav atrasta”, ar citām TI aģentūrām. Līdzīgi arī kopējās izmeklēšanas grupas (KIG) varētu izmantot digitālos rīkus, apstrādājot informāciju ar drošas IT sadarbības platformas palīdzību. Komisija darbojas, lai nodrošinātu vispārīgāku tiesu iestāžu sadarbības instrumentu digitalizāciju, kas turpinātu veicināt tās attīstību³⁹.

Vajadzība pēc nākotnes prasībām atbilstošām sistēmām: esošo un nākotnes tehnoloģiju vislabākā izmantošana

Tehnoloģiju izmantošana pārrobežu policijas sadarbības atbalstam un tiesībaizsardzībai pēdējos gados ir strauji attīstījusies, nodrošinot jaunas iespējas, kā novērst, atklāt un apkarot pārrobežu un potenciālos apdraudējumus dažādās valstīs. Turklāt modernās tehnoloģijas parasti ir lētākas nekā pagaidu fiziskā robežkontrolē un var izrādīties efektīvas līdzīgu mērķu sasniegšanai. Papildus policijas pārbaudēm, kuras dalībvalstis var veikt pierobežā (kad nenotiek pārbaudes pie iekšējām robežām), tās var arī ieviest šādas tehnoloģijas, piemēram, lidostās vai dzelzceļa stacijās kā paaugstināta riska zonās.

³⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13214-2020-INIT/lv/pdf>

³⁸ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0006_LV.html

³⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Tieslietu sistēmu digitalizācija Eiropas Savienībā Iespēju rīkkopa”, COM(2020) 710 final, 2020. gada 2. decembris.

Turklāt mākslīgā intelekta attīstība, izvēšana un izmantošana ir būtiska tiesībsardzībai, lai mūsdienu izmeklēšanas procesos spētu tikt galā ar datu daudzumu un sarežģītību un noziedznieku izmantotajām mūsdienu tehnoloģijām. Viens no Komisijas mērķiem, izstrādājot priekšlikumu Regulai par mākslīgo intelektu⁴⁰, ir veicināt droša un likumīga mākslīgā intelekta attīstību, ievērojot pamattiesības. Mākslīgajam intelektam ir nepieciešama piekļuve augstas kvalitātes datu kopām. Savlaicīga Eiropas datu telpu izveide palīdzēs izstrādāt, apmācīt un izvērtēt mākslīgā intelekta rīkus tiesībsardzības mērķiem.

Pēdējos gados ir veikti būtiski ieguldījumi pētniecībā un inovācijā attiecībā uz drošību un ceļošanas atvieglošanu ES un dalībvalstu līmenī⁴¹, un vairākas dalībvalstis ievieš veiksmīgas sistēmas šajā jomā⁴². Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstu centienus ieviest un izmantot jaunās tehnoloģijas. Tai pašā laikā ir svarīgi turpināt ieguldīt pētniecībā, lai atklātu jauno tehnoloģiju piedāvātās iespējas. Komisija veicinās gan tehniskās, gan politiskās sarunas par šiem jautājumiem, lai pētītu moderno tehnoloģiju potenciālu, vienlaikus garantējot pamattiesību pilnīgu ievērošanu, un nodrošinātu paraugprakses un zināšanu apmaiņu starp dalībvalstīm.

Kopīga migrācijas un patvēruma politika

2015. gada bēgļu krīzes ārkārtējie apstākļi būtiski noslogoja šo zonu bez iekšējās robežkontroles, atklājot nopietnus trūkumus Savienības migrācijas pārvaldības sistēmā, jo īpaši attiecībā uz solidaritāti un atbildību. Visi risinājumi, kas ierosināti **jaunajā Migrācijas un patvēruma paktā**, veicinās efektīvu migrācijas pārvaldību, ciešāku sadarbību un kopīgu atbildību starp dalībvalstīm, tādējādi stiprinot Šengenas zonu. Jaunā pakta mērķis ir likvidēt plaisu starp ārējo robežkontroli un patvēruma un atgriešanas procedūrām dalībvalstīs, nosakot **vienotu procesu uz robežas, ko piemēro visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri šķērso robežas bez atļaujas**. Apvienojumā ar pirmsieceļošanas pārbaudes priekšlikumu pakts uzlabo saikni starp patvēruma un atgriešanas procedūrām uz ārējām robežām. Jaunajām robežprocedūrām, kā arī citiem pasākumiem, kas iekļauti paktā, vajadzētu veicināt ārējo robežu pārvaldības stiprināšanu un palīdzēt novērst un samazināt bēgšanu un neatļautu kustību Šengenas zonā.

Tai pašā laikā paktā ir ierosināts **pastāvīgs solidaritātes mehānisms**, lai atbalstītu dalībvalstis, kuras sastopas ar vislielākajiem izaicinājumiem attiecībā uz neatbilstīgu

⁴⁰ Komisijas 2021. gada 21. aprīļa Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas nosaka saskaņotas normas mākslīgā intelekta jomā (Mākslīgā intelekta akts) un groza dažus savienības legislatīvos aktus, COM(2021) 206 final. Šajā priekšlikumā vairāki mākslīgā intelekta lietojumi migrācijai un tiesībsardzībai ir klasificēti kā augsta riska lietojumi.

⁴¹ Komisija atbalsta šo izpētes darbu, īstenojot darba programmu "Apvārsnis Eiropa" sabiedrības civilās drošības jomā: no 2007. līdz 2020. gadam ES ieguldīja gandrīz 3 miljardus EUR pētniecībā drošības jomā, šajā laikā uzsākot aptuveni 700 projektu, kas aptver dažādas drošības tēmas, tostarp robežu pārvaldību un ceļošanas atvieglošanu.

⁴² Viena šāda sistēma ir, piemēram, Nīderlandes pamatiniciatīva — sistēma @MIGO-BORAS. Šī sistēma nodrošina automašīnu reģistrācijas numura zīmju elektronisku atpazīšanu, pārbaudi attiecīgajās datubāzēs un Karaliskās policijas patruļas nosūtīšanu izlases veida pārbaužu veikšanai.

ieceļošanu pāri ārējām robežām. Solidaritāte būtu obligāta un īpaši pielāgota reālajām vajadzībām. Solidaritātes iespējas ietvertu pārceļšanu, ko papildinātu “atgriešanas sponsorēšanas” shēmas, kuru ietvaros dalībvalstis apņemas atbalstīt atgriešanu; turklāt konkrētos apstākļos solidaritāte var ietvert cita veida ieguldījumus, piemēram, ieguldījumus spēju veidošanā patvēruma jomā, uzņemšanas spējā, operatīvajā atbalstā vai sadarbībā ar attiecīgajām izcelsmes vai tranzīta valstīm ārpus ES. Kopīga migrācijas un patvēruma sistēma kopumā un pārliecība, ka ir ieviesta spēcīga sistēma nelikumīgas ieceļošanas novēršanai, palielinās savstarpējo uzticēšanos, tādējādi stiprinot visu Šengenas zonu.

Svarīgākās darbības Šengenas zonas iekšējai stiprināšanai

Komisija veiks šādus pasākumus:

- iesniegs tiesību akta priekšlikumu ES policijas sadarbības kodeksam (2021. gada 4. ceturksnis);
- iesniegs priekšlikumu regulai par pienākumu iepriekš paziņot pasažieru datus (IPI) (2022. gads);
- sāks konkrētas apspriešanās, lai izpētītu tehnoloģiju izmantošanu kā alternatīvu robežkontrolei (2021. gada 3. ceturksnis);
- atjauninās Eiropas apcietināšanas ordera rokasgrāmatu (2021. gada 4. ceturksnis).

Dalībvalstīm vajadzētu:

- pilnībā īstenot esošās drošības iniciatīvas, pilnvērtīgi izmantojot jau pieejamos tiesībaizsardzības rīkus.

Eiropas Parlaments un Padome tiek aicināti paātrināt sarunas, lai ātri pieņemtu:

- priekšlikumu Eiropola pilnvaru paplašināšanai;
- priekšlikumus, uz kuriem attiecas jaunais Migrācijas un patvēruma pakts.

4. UZLABOTA SAGATAVOTĪBA UN PĀRVALDĪBA UZTICĒŠANĀS VAIROŠANAI

Šengenas zonu atbalsta liels pasākumu kopums, kas kompensē iekšējās robežkontroles neesamību, tomēr šo pasākumu kvalitāte ir pilnībā atkarīga no to īstenošanas kvalitātes. Tādēļ mums ir nepieciešama spēcīga pārvaldības sistēma, kas būtu piemērota, lai tiktu galā ar nākotnes izaicinājumiem visā Šengenas zonā, kā arī labāks politiskais dialogs, uzraudzība un izpilde.

Politiskais dialogs vienprātībai un sadarbībai

Komisija izveidoja Šengenas forumu, lai veicinātu regulāru un strukturētu politisko dialogu starp iesaistītajām pusēm, kas nodrošina Šengenas zonas pareizu darbību. Divi šādi pasākumi jau ir notikuši 2020. gada 30. novembrī un 2021. gada 17. maijā, un tajos piedalījās Eiropas Parlamenta deputāti un iekšlietu ministri. Forums ir izrādījies vērtīga platforma, lai noteiktu politisko virzību uz galvenajiem elementiem, kas iekļauti šajā stratēģijā, un uzticēšanās veidošanai.

Balstoties uz šo pieredzi, **Komisija turpinās regulāri rīkot Šengenas forumus**, lai apspriestu Šengenas stāvokli politiskajā līmenī un veicinātu turpmākas pārdomas un sadarbību saistībā ar reakciju uz pašreizējiem un nākotnes izaicinājumiem. Nākamo forumu ir plānots sarīkot līdz 2021. gada beigām.

Ir svarīgi, lai politiskās sarunas plaši aptvertu visus sarežģītās arhitektūras elementus, kas atbalsta Šengenas zonas pareizu darbību. Lai to panāktu, Komisija no jauna izsludinās **“Ziņojuma par stāvokli Šengenas zonā”** pieņemšanu, lai tas kļūtu par diskusiju pamatu ikgadējā forumā. Ziņojumā tiks rezumēta situācija attiecībā uz iekšējās robežkontroles neesamību, Šengenas zonas novērtējumu rezultātiem un ieteikumu īstenošanas stāvokli. Komisija ieklaus šajos ziņojumos “Šengenas zonas stāvokļa rādītāju kopsavilkumu”, lai savstarpēji saistītā veidā novērtētu Šengenas *acquis* īstenošanu dažādās politikas jomās un labāk palīdzētu dalībvalstīm risināt jebkādas problēmas.

Sagatavotība: mūsu sistēmu modernizācija un pielāgošana

Iekšējās robežkontroles atjaunošana ir bijis aktuāls jautājums vairākus gadus — ilgi pirms Covid-19 pandēmijas sākuma. Vairākas dalībvalstis ir atjaunojušas regulāru kontroli uz iekšējām robežām kopš 2015. gada. Tas ir iezīmējis vajadzību pēc labākas koordinācijas Eiropas līmenī attiecībā uz šo iekšējo robežu kontrolēm, lai nodrošinātu to proporcionalitāti. Komisija, uz to reaģējot, 2017. gadā iesniedza grozījumu Šengenas Robežu kodeksā⁴³, kurš, neraugoties uz ieinteresēto personu vienošanos par vajadzību risināt šo problēmu, nesaņēma gana lielu atbalstu, lai likumdevējietādes sekmīgi uzsāktu sarunas.

Covid-19 pandēmijas pieredze vēl vairāk akcentēja vajadzību pēc stabilas koordinācijas un lēmumu pieņemšanas sistēmas uz ārējām robežām un Šengenas zonā krīzes situācijās. Spēja stāties pretī nākotnes pandēmijām vai līdzīgiem apdraudējumiem, kas vienlaicīgi skar vairākas vai visas dalībvalstis, pilnīgi koordinētā veidā būs Šengenas zonas izturētspējas pazīme. Vienas dalībvalsts rīcība uz Savienības kopējas ārējās robežas vai Šengenas zonas iekšienē ietekmē visas dalībvalsts.

Eiropas Komisija savu pilnvaru ietvaros ātri reaģēja, atverot “zaļos koridorus” būtisko preču tranzītam un pieņemot divus pamatnostādņu kopumus par darba ņēmēju pārvietošanās brīvību⁴⁴ un par ārkārtas palīdzību pārrobežu veselības aprūpē⁴⁵, kā arī vēl vairākas pamatnostādnes un ieteikumus, kas attiecas uz ārējo un iekšējo robežu pārvaldību krīzes laikā⁴⁶. Turklāt, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, ar Padomes Ieteikums

⁴³ COM(2017)571 final.

⁴⁴ Komisijas paziņojums “Vadlīnijas par nodarbināto brīvas pārvietošanās īstenošanu Covid-19 uzliesmojuma laikā”, C(2020)2051.

⁴⁵ Komisijas paziņojums “Vadlīnijas par ES ārkārtas palīdzību pārrobežu sadarbībā ar Covid-19 krīzi saistītās veselības aprūpes jomā”, C(2020)2153.

⁴⁶ Piemēram, Vadlīnijas par robežu pārvaldības pasākumiem veselības aizsardzībai un preču un pamatpakalpojumu pieejamības nodrošināšanai (COM(2020) 1753 final), Vadlīnijas par veselības aizsardzību, repatriāciju un ceļošanas pasākumiem jūrniekiem, pasažieriem un citām personām uz

(ES) 2020/1475⁴⁷ un tā grozījumu (ES) 2021/119⁴⁸ tika pieņemta koordinēta pieeja brīvas pārvietošanās ierobežojumiem, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, bet ar Padomes Ieteikumu (ES) 2020/912 tika risināti jautājumi saistībā ar ierobežojumiem nebūtiskiem ceļojumiem uz Eiropas Savienību⁴⁹.

Ņemot vērā gūto pieredzi, Komisija plāno līdz šā gada beigām izdot **jaunu priekšlikumu Šengenas Robežu kodeksa grozījumam**. Jaunajā priekšlikumā būs jāizmanto Covid-19 krīzē gūtās atziņas un diskusijas saistībā ar 2017. gada priekšlikumu, jo īpaši attiecībā uz to, ka dalībvalstīm tiek saglabāta iespēja atjaunot iekšējo robežkontroli, vienlaicīgi atkārtoti apstiprinot principu, ka tas būtu jāizmanto tikai kā galējais līdzeklis, ko piemērot apdraudējumu gadījumā.

Lai risinātu Šengenas zonas mēroga problēmas nākotnē, pārskatītais Šengenas Robežu kodekss attiektos uz situācijām, kad rodas nopietni apdraudējumi, tostarp sabiedrības veselībai, kā, piemēram, Covid-19 pandēmijas radītie apdraudējumi. Šādos gadījumos ir svarīgi nodrošināt koordināciju un ciešu sadarbību Savienības līmenī ar nepieciešamajiem drošības pasākumiem, lai iekšējās robežkontroles atjaunošana būtu tikai galējais līdzeklis. Tādējādi Komisija un dalībvalstis varētu pārskatīt apstākļus, kādos būtu nepieciešams atjaunot robežkontroli. Pārskatītais kodekss attiektos arī uz vajadzību koordinēt pasākumus, ar kuriem ierobežo ceļošanu ES, jo īpaši izmantojot pieredzi, kas gūta, reaģējot uz nopietnu apdraudējumu sabiedrības veselībai, ko radījusi pandēmija, kad dalībvalstis ir atkāpušās no Padomes Ieteikuma (ES) 2020/912 īstenošanas, un paredzot elastīgu sistēmu reaģēšanai uz krīzēm.

Covid-19 krīze ir iezīmējusi to, cik trausla var būt vienotā tirgus pilnvērtīga darbība. Komisija jūnijā iesniegs paziņojumu par Covid-19 krīzē gūtajām atziņām, lai pārdomātu to, kā labāk sagatavoties, būt noturīgākiem un labāk reaģēt uz sabiedrības veselības krīzēm nākotnē. Pašreizējais tiesiskais regulējums vienotajam tirgum ir nepietiekami pielāgots krīzes situācijām. Paziņojumā par 2020. gada jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšanu⁵⁰ Komisija izsludināja priekšlikumu Vienotā tirgus ārkārtas instrumentam. Tas būs strukturāls risinājums,

kuģiem (C(2020) 3100 final) un paziņojums “Covid-19 — pagaidu ierobežojumi nebūtiskiem ceļojumiem uz ES”, COM(2020) 115.

⁴⁷ Padomes Ieteikums (ES) 2020/1475 (2020. gada 13. oktobris) par koordinētu pieeju brīvas pārvietošanās ierobežošanai sakarā ar Covid-19 pandēmiju (OV L 337, 14.10.2020., 3. lpp.). 2021. gada 1. februārī Padome pēc Komisijas priekšlikuma pieņēma grozījumus Ieteikumā (ES) 2020/1475, ņemot vērā ļoti augsto pārnese līmeni sabiedrībā visā ES, kas, iespējams, saistīta ar jauno SARS-CoV-2 variantu palielināto pārnēsājamību. 2021. gada 31. maijā Komisija iesniedza priekšlikumu grozīt šo ieteikumu, ņemot vērā epidemioloģiskās situācijas uzlabošanu, kā arī gaidāmo ES digitālā Covid-19 sertifikāta ieviešanu.

⁴⁸ Padomes Ieteikums (ES) 2021/119 (2021. gada 1. februāris), ar ko groza Ieteikumu (ES) 2020/1475 par koordinētu pieeju brīvas pārvietošanās ierobežošanai sakarā ar Covid-19 pandēmiju (OV L 36I, 2.2.2021., 1. lpp.).

⁴⁹ Padomes Ieteikums (ES) 2020/912 (2020. gada 30. jūnijs) par pagaidu ierobežojumu nebūtiskiem ceļojumiem uz ES un iespējamu šāda ierobežojuma atcelšanu (OV L 208, 1.7.2020., 1. lpp.).

⁵⁰ Komisijas paziņojums “2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana: veidojot spēcīgāku vienoto tirgu Eiropas atveseļošanai”, COM(2021) 350 final, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf.

lai nodrošinātu personu, preču un pakalpojumu brīvu pārvietošanos krīzes gadījumos. Šim instrumentam būtu jāgarantē labāka informācijas apmaiņa, koordinācija un solidaritāte, kad dalībvalstis pieņem ar krīzi saistītus pasākumus.

Starp dažādām pamatnostādnēm un ieteikumiem, kas pieņemti attiecībā uz Covid-19 pandēmiju, Komisija īpaši pieņēma **“zaļo joslu” sistēmu**, lai reaģētu uz kravas transporta satiksmes aizturēšanu uz iekšējām robežām 2020. gada martā⁵¹, un 2020. gada oktobrī to atjaunināja, pamatojoties uz laika gaitā gūto pieredzi⁵². Mērķis bija nodrošināt to, lai ES mēroga piegādes ķēdes turpinātu darboties jebkādos apstākļos. Atbilstoši zaļo joslu principam dalībvalstīm tika pieprasīts pārvērst visas attiecīgās iekšējo robežu šķērsošanas vietas Eiropas mēroga transporta tīklā (*TEN-T*) par **“zaļo joslu” robežšķērsošanas vietām**, kas ir atvērtas visiem kravas transportlīdzekļiem neatkarīgi no precēm, kuras tie ved. Robežu šķērsošanai, tostarp jebkādām pārbaudēm un veselības skrīningam būtu jāaizņem ne vairāk kā 15 minūtes, un būtu jāatceļ tādi ierobežojumi kā obligātā karantīna vai transporta darbinieku testēšana, neskarot vajadzību valsts iestādēm veikt samērīgus un īpaši pielāgotus pasākumus, lai samazinātu inficēšanās risku. Lai labāk sagatavotos nākotnes krīzēm un gadījumiem, kad robežkontrole uz iekšējām robežām atkal kļūtu nenovēršama, neraugoties uz ieviestajiem pasākumiem, Komisija kodificēs attiecīgos **riska mazināšanas pasākumus** no vadlīnijām un ieteikumiem, kas izstrādāti saistībā ar Covid-19, **Praktiskajā rokasgrāmatā robežsargiem**, kam būtu jāklūst par pirmo informācijas avotu robežsargiem krīzes situācijās. Turklāt tā arī nodrošinātu profesionāļu brīvu pārvietošanos un aizsardzību darba ņēmēju (tostarp transporta un veselības aprūpes jomas darba ņēmēju) pārrobežu norīkošanai krīzes laikā.

Turklāt **zaļo joslu sistēma tagad būtu jākonsolidē** sistēmā, kuru var aktivizēt, reaģējot uz jaunām krīzēm. Komisija plāno ierosināt ārkārtas rīcības plānu par šo jautājumu līdz 2021. gada beigām, saskaņojot to ar plašāku iniciatīvu par Vienotā tirgus ārkārtas instrumentu. Attiecībā uz transporta un mobilitātes aspektiem šī iniciatīva izmantos atziņas, kas gūtas no pašreizējās pandēmijas un meklēs risinājumus saistībā ar vajadzībām, kas pandēmijas gadījumā rodas Eiropas kravas un pasažieru transportam. Tā koncentrēsies uz transporta jomas darbinieku un kravas transporta brīvu pārvietošanos un skaidrības nodrošināšanu pasažieru transportam. Tās mērķis būs labāk sagatavot ES transporta sistēmu pandēmijai līdzīgiem gadījumiem un saglabāt vienotā tirgus integritāti.

Komisijas ieteikums par **ES Migrācijas sagatavotības un krīzes plānu**⁵³, kas pieņemts kā daļa no jaunā Migrācijas un patvēruma pakta, arī palīdzēs nodrošināt sagatavotību sarežģītām migrācijas situācijām, kas varētu skart Savienību, un reaģēt uz tām. Šis plāns nodrošina

⁵¹ Komisijas paziņojums par zaļo joslu ieviešanu atbilstoši Vadlīnijām par robežu pārvaldības pasākumiem veselības aizsardzībai un preču un pamatpakalpojumu pieejamības nodrošināšanai 2020/C 96 I/01, C(2020) 1897 (OV C 96I, 24.3.2020., 1. lpp.).

⁵² Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Padomei par transporta zaļo joslu modernizēšanu ar mērķi saglabāt ekonomiku, Covid-19 pandēmijai no jauna pieņemoties spēkā, COM(2020) 685 final.

⁵³ Komisijas Ieteikums par ES mehānismu sagatavotībai ar migrāciju saistītām krīzēm un to pārvaldībai (Migrācijas sagatavotības un krīzes plānam), 2020. gada 23. septembris, C(2020)6469 final.

pastāvīgu migrācijas situācijas uzraudzību uz ES ārējām robežām un attiecīgajās trešajās valstīs, kā arī savlaicīgu informācijas apmaiņu starp visām iesaistītajām pusēm. Plāna pārvaldības tīkla darbībai pašlaik nepieciešama pilnīga ieviešana ar aktīvu visu iesaistīto pušu, jo īpaši dalībvalstu un attiecīgo aģentūru, līdzdalību.

Uzraudzības un izpildes stiprināšana

Labi funkcionējoša Šengenas zona ir atkarīga no dalībvalstu savstarpējas uzticēšanās, kā arī pareizas un efektīvas Šengenas tiesiskā regulējuma īstenošanas. Tas ir ļoti svarīgi, jo trūkumi un īstenošanas nepilnības vienā dalībvalstī var ietekmēt visas dalībvalstis un rezultātā apdraudēt visu Šengenas zonu.

Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisms (“mehānisms”) kā koleģiāls instruments atbalsta savstarpējās uzticēšanās veidošanu starp dalībvalstīm. Turklāt efektīvai Šengenas zonas darbībai ir svarīgi apzināt un novērst problēmas un uzlabot tiesiskā regulējuma īstenošanu dalībvalstīs.

Spēcīgākai un izturīgākai Šengenas zonai nepieciešams mehānisms, kas ir pilnīgi piemērots savam mērķim. Mehānisma piecu gadu pārskatīšanā ir atklājušās nepilnības, kas neļauj tam darboties tik efektīvi, cik vajadzētu. Pamatojoties uz plašām apspriedēm ar visām attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, kuru gaitā ir panākta plaša kopīga izpratne, Komisija izvirza **priekšlikumu pārskatīt Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu**. Priekšlikuma mērķis ir padarīt šo mehānismu efektīvāku, stratēģiskāku un labāk piemērotu jaunās realitātes un izaicinājumu pārvarēšanai. Turklāt tam jāpalielina mehānisma spēja veicināt politisko dialogu par Šengenas zonas stāvokli, koncentrējoties uz tām jomām, kuras potenciāli var apdraudēt Šengenas zonas kopējo darbību.

Priekšlikums būtiski paātrina novērtēšanas procesu, lai varētu savlaicīgi apzināt un novērst trūkumus. Ar to tiek izveidota paātrināta procedūra, ja novērtējumos ir atklātas nepilnības, kas varētu apdraudēt Šengenas zonas darbību. Šajā jaunajā procedūrā izvērtētajai dalībvalstij būs nekavējoties jāpārbauda darbības, lai novērstu trūkumus pat pirms novērtējuma ziņojuma pieņemšanas, bez kavēšanās informējot Komisiju un dalībvalstis par veiktajiem pasākumiem. Turklāt tajā liela uzmanība ir vērsta uz Padomes lēmumu pieņemšanas tiesībām par politiski vissvarīgākajiem gadījumiem un palielināta Eiropas Parlamenta un Padomes kā pārbaužu veicēju loma šajā procesā.

Procedūrā ir paredzēta elastīgas sistēmas izveidošana, lai novērtējumos pilnībā integrētu jaunāko tiesību aktu prasības, piemēram, jauno IT arhitektūru un ieceroto/izceļoto sistēmu, kā arī attiecīgo ES aģentūru palielināto nozīmi. Turklāt tā nostiprina uz riskiem balstītos novērtējumus, ļaujot labāk pārraudzīt dalībvalstu darbību un Šengenas zonas vispārējo funkcionēšanu. Ierosinātā procedūra nodrošina tik nepieciešamo elastību, ja rodas jauni izaicinājumi, tai pašā laikā vienkāršojot esošos procesuālos pienākumus un samazinot pārmērīgu birokrātiju. Ar to precizē esošos rīkus, veido jaunus un paplašina novērtēšanas

ciklu no pieciem līdz septiņiem gadiem, lai nodrošinātu ciešāku, pielāgotāku un stratēģiskāku dalībvalstu uzraudzību.

Pašreizējais mehānisms turpinās vērtēt, kā dalībvalstis īsteno un piemēro datu aizsardzības prasības. Turklāt, lai novērstu bažas par esošā mehānisma ierobežoto spēju atklāt konkrēta veida pamattiesību pārkāpumus, ar priekšlikumu palielina Pamattiesību aģentūras lomu un tās sistemātisko iesaisti novērtējumos, kā arī trešo pušu, tostarp tiesībsargu un to iestāžu, kuras uzrauga pamattiesību ievērošanu, lomu. Lai nepaziņotus apmeklējumus padarītu efektīvākus, priekšlikums paredz atcelt sistemātisko paziņošanu par šādiem apmeklējumiem 24 stundas iepriekš.

Pēdējos gados ES un valstu līmenī ir ieviesti citi kvalitātes kontroles un uzraudzības mehānismi, kuri var papildināt Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu. Priekšlikums nodrošina **labāku sinerģiju ar šiem instrumentiem, jo īpaši ar neaizsargātības analīzes procesu, ko veic Frontex**. Mērķis ir palielināt neaizsargātības analīzes procesā savāktās informācijas lietojumu un pēc iespējas izvairīties no darbību pārklāšanās un konfliktējošiem ieteikumiem. Piemēri no citām politikas jomām, kur iespējama labāka sinerģija, ir Eiropas daudzdisciplīnu platforma pret noziedzības draudiem (*EMPACT*) vai Komisijas veiktā pārraudzība ar *eu-LISA* atbalstu saistībā ar attiecīgo IT sistēmu ieviešanu. Veicot novērtējumus, tiktu ņemti vērā valsts kvalitātes kontroles mehānismu rezultāti (kas veicināti saskaņā ar Eiropas Robežu un krasta apsardzes regulu) un neatkarīgā uzraudzības mehānisma rezultāti, kas izstrādāts saskaņā ar priekšlikumu, ar kuru ievieš trešo valstu valstspiederīgo pirmatnējo pārbaudi uz ārējām robežām.

Mehānisma pamatā ir dalībvalstu gatavība īstenot ieteikumus. Tomēr, ja viena dalībvalsts neīsteno attiecīgos tiesību aktus pareizi un neievēro ieteikumus, tas ietekmē visu Šengenas zonu. Komisija vajadzības gadījumā **sistemātiskāk izmantos sinerģiju starp Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu un pārkāpumu procedūrām**. Lai to panāktu, tā īsteno strukturētu pieeju, piemērojot elastīgākus un pārredzamākus kritērijus, lai izlemtu par apstākļiem, kas var izraisīt pārkāpumu procedūru, atbilstoši Komisijas kopējai politikai par ES tiesību aktu izpildi un īstenošanu⁵⁴. Situācijas, kurās pārkāpumus varētu izmeklēt, ietver svarīgus “neatbilstīgus” konstatējumus, kuri var būtiski un tieši ietekmēt Šengenas zonas pareizu darbību, kad dalībvalsts sistemātiski neievēro ieteikumus, lai novērstu “neatbilstīgus” trūkumus, vai ja ir “pastāvīgi trūkumi”, jo mehānisms nav sekmīgi nodrošinājis dalībvalsts atbilstību līdz cikla beigām.

Turklāt Komisija uzsāks ciešu politisko un tehnisko dialogu ar dalībvalstīm, kuras ilgstoši kontrolē iekšējās robežas, lai saprastu situāciju un sadarbībā ar šīm dalībvalstīm pētītu iespējas īstenot konkrētus sadarbības pasākumus starp kaimiņu dalībvalstīm vai pastiprināt pārrobežu policijas sadarbību. Ja šajās apspriedēs apstiprināsies, ka dalībvalstis nesamērīgi pāldzina kontroli uz iekšējām robežām bez nodoma mainīt rīcības modeli, Komisija ir gatava

⁵⁴ Komisijas paziņojums “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”, C(2016)8600, OV C 18, 19.1.2017., 10. lpp.

izmantot tās rīcībā esošo juridiskos līdzekļus. Visbeidzot, Komisija turpinās novērtēt ar Covid-19 saistītās iekšējās robežkontroles ieviešanu, lai nodrošinātu to, ka tā tiek atcelts, tiklīdz to pieļauj epidemioloģiskā situācija.

Šengenas zonas paplašināšana

Komisija uzskata, ka attiecībā uz Šengenas zonas paplašināšanu ir nepieciešams veikt turpmākus pasākumus, lai pārbaudītu to ES dalībvalstu leģitīmo vēlmi un juridisko pienākumu, kuras vēl pilnībā nav daļa no šīs zonas bez iekšējās robežkontroles, kurai tās vēlas pievienoties. Bulgārija un Rumānija ir pozitīvi novērtētas Šengenas zonas izvērtēšanas procesa ietvaros jau 2010./2011. gadā. Par Horvātiju 2019. gada 22. oktobrī Komisija pieņēma paziņojumu⁵⁵, kurā tika noteikts, ka Horvātija ir veikusi pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu nepieciešamo nosacījumu izpildi Šengenas *acquis* piemērošanai, kas tika apstiprināts pēc Horvātijas ārējo robežu atkārtota apmeklējuma.

Komisija uzskata, ka tagad ir piemērots laiks turpināt darbu pie šiem pozitīvajiem novērtējumiem, un tādēļ aicina Padomi veikt nepieciešamos pasākumus, lai **Bulgārija, Rumānija un Horvātija varētu kļūt par daļu no dalībvalstu zonas bez iekšējās robežkontroles**. Šīs dalībvalstis efektīvi īsteno lielāko daļu Šengenas *acquis*, bet bez pilnīgām priekšrocībām, ko dod dalība Šengenas zonā, un šī situācija ir jālabo.

Šo valstu pievienošanās Šengenas zonai ir to likumīgā vēlme un juridiskais pienākums, turklāt Komisija ir pārliecināta, ka visas trīs valstis, kas pilnvērtīgi pievienosies Šengenas zonai, palielinās ES vispārējo drošību, jo šīs valstis spēs pilnībā izmantot pieejamos rīkus, piemēram, tos, kas saistīti ar vīzu informācijas sistēmu un sadarbību. Visbeidzot, šo valstu pievienošanās ir svarīga savstarpējās uzticēšanās stiprināšanai Šengenas zonā.

Tas pats attieksies arī uz **Kipru**, tiklīdz tā sekmīgi pabeigs pašlaik notiekošo Šengenas izvērtēšanas procesu. No tehniskā viedokļa Kipras valsts sistēma ir gatava integrēties Šengenas Informācijas sistēmā, tādēļ Padome drīz varētu pieņemt lēmumu piešķirt Kiprai daļēju piekļuvi Šengenas Informācijas sistēmai, kas ir svarīgs pirmais solis.

Īrija, lai arī nav daļa no Šengenas zonas, ir izvēlējusies īstenot daļu no Šengenas *acquis*, kas saistīta ar Šengenas Informācijas sistēmu, un tai ir piekļuve šai sistēmai kopš 2021. gada marta. Tas ir nākamais solis drošības uzlabošanai visā ES.

Galvenās darbības Šengenas sagatavotības un pārvaldības stiprināšanai

Komisija plāno:

- iesniegt priekšlikumu regulai, ar ko pārskata Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānismu.

⁵⁵ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par pārbaudi, vai Horvātija pilnībā piemēro Šengenas *acquis*, 2019. gada 22. oktobris, COM(2019) 497 final.

Komisija veiks šādus pasākumus:

- rīkos regulārus Šengenas forumus un katru gadu iesniegs ziņojumus par Šengenas stāvokli;
- iesniegs paziņojumu par Covid-19 krīzē gūtajām atziņām (2021. gada 2. ceturksnis);
- uzsāks politiskos un tehniskos dialogus ar dalībvalstīm, kuras ilgstoši kontrolē iekšējās robežas (2021. gada 3. ceturksnis);
- iesniegs priekšlikumu regulai, ar ko groza Šengenas Robežu kodeksu (2021. gada 4. ceturksnī);
- kodificēs vadlīnijas un ieteikumus, kas izstrādāti saistībā ar Covid-19, Praktiskajā rokasgrāmatā robežsargiem (2021. gada 4. ceturksnis);
- iesniegs ārkārtas situāciju plānu, kas ietver zaļo joslu sistēmas atjaunošanu, reaģējot uz jebkādam jaunām krīzēm, ja tiks apdraudēta brīvas preču aprites pareiza darbība vienotajā tirgū (2021. gada 4. ceturksnis);
- ierosinās Vienotā tirgus ārkārtas instrumentu (2022. gads).

Komisijai, dalībvalstīm un aģentūrām būtu:

- pastāvīgi jāuzrauga migrācijas situācija uz ES ārējām robežām un attiecīgajās trešās valstīs ar Migrācijas krīzes plāna sistēmu.

Padome tiek aicināta:

- veikt nepieciešamos pasākumus, lai Bulgārija, Rumānija un Horvātija (kā arī Kipra, kad tā sekmīgi būs noslēgusi pašlaik notiekošo Šengenas izvērtēšanas procesu) varētu kļūt par daļu no šīs zonas bez iekšējām robežkontrolēm.

5. SECINĀJUMS

Pirms 36 gadiem piecas dalībvalstis vienojās atcelt robežkontroles savā starpā. Atceļot iekšējo robežkontroli, šīs valstis uzņēmās kopīgu atbildību par Eiropas iekšējo drošību laikā, kad nepastāvēja neviena no pašlaik izmantotajām sistēmām. Tomēr tolaik pastāvēja uzticēšanās un apņemšanās izveidot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu bez iekšējām robežām. Uzticēšanās un apņemšanās ir absolūti nepieciešamas, lai brīvības, drošības un tiesiskuma telpa varētu pastāvēt. Uzticēšanās, ka katra dalībvalsts īstenos noteikumus, lai uzturētu Savienību kā drošu vietu, kurā brīvi pārvietoties bez robežkontroles, un visu ieinteresēto personu apņemšanās saglabāt un stiprināt arhitektūru, kas ir Šengenas zonas pamatā.

Ar šajā stratēģijā piedāvātajiem pasākumiem Komisija vēlas pabeigt vairākus instrumentus, kas ir nepieciešami Šengenas zonas kā brīvības, drošības un tiesiskuma telpas pareizas darbības nodrošināšanai. Tam vajadzētu no jauna līdzsvarot noteikumu ekosistēmu un stiprināt dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos, lai visi iedzīvotāji un mūsu ekonomika atkal varētu pilnvērtīgi izmantot Šengenas zonas sniegtās priekšrocības bez iekšējās robežkontroles.

Turklāt ir svarīgi turpināt sadarboties, lai atrastu risinājumus tādām krīzēm kā Covid-19 pandēmija, bez kavēšanās un saskaņotā veidā īstenojot panāktos ieteikumus par ceļošanu uz ES, kā arī ES digitālo Covid-19 sertifikātu. Ir tikpat svarīgi turpināt sadarboties ar mūsu

partneriem trešās valstīs, lai novērstu spiedienu uz mūsu ārējām robežām un nodrošinātu starptautisko sadarbību, tostarp ar attiecīgajām starptautiskajām organizācijām, jo īpaši PVO un *ICAO*, lai apkarotu Covid-19 pandēmiju un atgrieztos ierastajā dzīvē.

Komisija izvirzīs priekšlikumus un iniciatīvas, kas ir iekļautas šajā stratēģijā un, ja nepieciešams, atbalstīs dalībvalstis finansiāli un darbības ziņā, lai nodrošinātu tiesību aktu pareizu īstenošanu. Vienlaikus Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi pieņemt priekšlikumus, par kuriem vēl notiek diskusijas, piemēram, tos, kas iesniegti jaunā Migrācijas un patvēruma pakta ietvaros, kā arī priekšlikumu Šengenas izvērtēšanas un uzraudzības mehānisma reformai, kas iesniegts kopā ar šo stratēģiju.

Visbeidzot, Komisija aicina dalībvalstis ātri īstenot visas iniciatīvas, kas jau ir pieņemtas, jo īpaši jauno IT arhitektūru un Eiropas Robežu un krasta apsardzes regulu. Tam būtu jānoslēdz darbs, kas paveikts ārējo robežu un iekšējās drošības jomā, pareizi īstenojot visus nepieciešamos pasākumus un iniciatīvas, par kurām jau panākta vienošanās. Ar gaidāmo priekšlikumu par Šengenas Robežu kodeksa pārskatīšanu Komisija risinās arī vajadzību pēc koordinācijas Šengenas mēroga ārkārtas apdraudējumu gadījumos. Tiks piedāvāts arī ārkārtas rīcības plāns, kas ietvers zaļo joslu sistēmas atjaunošanu, reaģējot uz jebkādam jaunām krīzēm, ja būs apdraudēta brīvas preču aprites pareiza darbība vienotajā tirgū. Tam visam vajadzētu nodrošināt uzticēšanos visas Eiropas mēroga brīvības, drošības un tiesiskuma telpai, kurā iedzīvotāji var brīvi un droši pārvietoties un kur iekšējās robežkontroles atjaunošana patiešām būtu tikai galējais līdzeklis.